

ВЗАЄМОДІЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ТА ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА

Серих Л.В.

к.п.н, доцент,

завідувач кафедри теорії і методики змісту освіти

КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Пріоритетом сучасної державної освітньої політики в третьому тисячолітті, коли Україна зазнає значних соціально-економічних зрушень, що спричиняють необхідність суттєвого реформування діяльності всіх соціальних інститутів суспільства, передусім системи освіти, є заміна авторитарно-дисциплінарної моделі виховання на особистісно зорієнтовану, суттєвими ознаками якої є створення сприятливих умов для виховання особистості з максимальною індивідуалізацією, осмислене визначення можливостей і життєвих цілей кожної дитини, наближення освіти до загальних, індивідуальних і життєвих потреб дитини.

У зв'язку з цим методи естетичного виховання підлітків засобами мистецтва набувають підвищеної актуальності як в закладах загальної, так і позашкільної освіти.

Уперше узагальнила методи культурологічного та культурно-історичного розуміння сутності поняття «естетичне виховання» з урахуванням його дотермінологічного та термінологічного змісту Т. Кривошея. Естетичне виховання розглянуто нею дотично до поняття «естетична культура», яке об'єднує комплекс проблем, пов'язаних із сутністю та способами формування чуттєвої культури [1, с. 9]. Смісловий акцент у понятті «естетичне виховання» Т. Кривошея ставить на слові «виховання» і розглядає його як культурний феномен – на перший план висуваються саме виховні конотації поняття «культура». Естетичне виховання, на думку науковця, – «культуротворчий механізм гармонізації людини зі світом, який спрямований, головним чином, на вдосконалення людської чуттєвої природи» [1, с. 11]. Т. Кривошея розглядає естетико-виховні стратегії у формуванні засадничих принципів «низової» естетики та вказує, що «низова» естетика «виокремлюється в нову дослідницьку галузь у зв'язку із тотальним плануванням дискурсу візуальності. До обговорення залучається й проблема трансформації чуттєвого сприйняття людини під приголомшливим впливом сучасної техніки й технологічності, нових медіа» [там само, с. 25].

Усвідомлення семантики наукових понять естетичного виховання й естетичних категорій відображені в працях В. Сухомлинського, який зазначає, що дитину треба навчати «красі». «Музика є найчарівнішим, найтоншим засобом

залучення до добра, краси, людяності. Завдяки музиці в людині пробуджується уявлення про піднесене, величне, прекрасне» [3, с. 171]. «Людина стала людиною, коли почула шепіт листя, пісню коника, журчання весняного струмка, – ...почула й, затамував подих, слухає сотні й тисячі років чарівну музику життя» [4, с. 372]. «Кожен підліток має захоплюватися красою в школі та поза нею в усіх її проявах; тільки за такої умови в нього народжується бережливе, турботливе ставлення до краси, потяг знову і знову звертатися до неї, збуджуватиме захоплення, залишатиме в його душі помітний слід» [там само, с. 379].

З огляду на означений вид діяльності поняття «взаємодія загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків» розглядаємо як «педагогічна дія, процес, співпраця, у якій передбачається прямо або опосередковано залучення до навчально-виховного процесу вчителів, керівників гуртків, психологів, заступників директорів з виховної роботи, батьків, педагогів-організаторів, учнів, вихованців, групі як сукупному суб'єкті, що відрізняється за складом, характером виконуваної діяльності (учнівські колективи, педагогічний колектив, батьківський комітет, єдиний шкільний колектив, єдиний педагогічний колектив позашкільного навчального закладу, єдиний колектив вихованців позашкільного навчального закладу тощо); складний взаємозв'язок суспільних явищ – системи загальної середньої та позашкільної освіти, суспільства, соціального замовлення тощо» [2, с. 16].

Актуальним у педагогічній взаємодії є проблеми естетичного та естетико-екологічного виховання учнів різних вікових груп засобами мистецтва, формування естетичної культури, естетичного ставлення до природи, що досліджувалися В. Бутенком, М. Вербом, Н. Волошиною, Б. Лихачовим, Н. Миропольською, Л. Печко, А. Титаренко та ін. Зокрема, Н. Миропольська піднімає естетичне виховання на шабель особистих контактів учнів з мистецтвом, основою процесу формування художньої культури учнів, на її думку, має стати естетична логосфера школи, де слово функціонує як естетичний феномен, ґрунтується на репрезентації трьох родів літератури і передбачає діалогічні (полілогічні) контакти школярів з явищами мистецтва слова.

Роль та значення мистецтва в загальному процесі розвитку особистості та естетичному вихованні ретельно аналізуються у працях Г. Шевченко [5]. Науковець визначає функції, закономірності естетичного виховання в школі, простежує генетично-морфологічне та моральне його призначення; процес естетичного виховання розглядає як «формування естетичного ставлення учнів до дійсності й мистецтва» [5, с. 67-95] та «розвитку естетичної активності» [5, с. 135-140].

Специфіка естетичного виховання, на думку Г. Шевченко [5, с. 7-13], є в тому, що воно формує в учнів «розуміння краси, витонченість і загострення світосприймання, духовні потреби й інтереси, емоційно-естетичне ставлення до

дійсності та мистецтва, розвиває творчі здібності». Характеризуючи естетичний характер мистецтва, науковець доводить, що «поведінка людини є предметом естетичної оцінки, тобто ставлення людини до дійсності і є естетичним». Оскільки, головним в естетичному вихованні є відтворення всього багатства справжнього людського ставлення до світу, «явища дійсності постають перед нами чудовими й поганими, високими та низькими, трагічними та комічними, тобто в естетичних якостях» [5, с. 14].

Отже, нам видається особливо значущим розробка системи естетичного виховання підлітків у взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, яка уможливила б формування естетичних цінностей, духовних потреб, розвиток творчих здібностей підлітків. Власне естетична активність як позитивне емоційно-почуттєве забарвлення відносин підлітків з довкіллям, за нашим переконанням, і є найбільшою соціальною цінністю, якій підкорюється освітній процес взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків.

Список використаних джерел:

1. Кривошея Т. О. Естетичне виховання в сучасному культуротворчому процесі: автореф... д-ра культ. спец. 26.00.01. Теорія та історія культури. Київ. Нац. музична академія України ім. П.І. Чайковського. 2014. 36 с.

2. Серих Л.В. Взаємодія загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків: монографія. Суми. НІКО. 2015. 374 с.

3. Сухомлинский В. А. Павлышская средняя школа: Обобщение опыта учебно-воспитательной работы в сельской средней школе. 2-е изд. Москва. Просвещение. 1979. 393 с.

4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: В 5-ти т. Київ. Рад. школа. 1977. 670 с.

5. Шевченко Г. П. Взаимодействие искусств в эстетическом воспитании и развитии подростков: дис. ...д-ра пед. наук: спец. 13.00.01. Ворошиловград. 1986. 357 с.